

pratend dóór. Of geef zingend dóór. Of geef wandelend dóór.

Als de voet moest gaan praten, dan zou hij misschien minder welluidend stampen. Als de mond moest gaan wandelen, dan zou hij in het zand moeten bijten.

Dit onredelijke nu vordert Prof. Haitjema van de kerk.

De heele kerk moet volgens hem „preken“. Hij ziet geen geledingen in de kerk.

Zij is hem een reliefflooze massa.

Hij vraagt zich niet af: wat is speciaal de roeping van een Synode? Hoe moet zij krachtens haar karakter „doorgeven“ en „verbreiden“?

En toch: zóó had hij de kwestie moeten stellen. Het ging immers over Assen!

Over een Synode!

Maar dat liet hij na.

Zijn ogaal kerkhegrip „kon“ voor hem maar niet een „staketsel“ beteekenen, maar beteekende een „staketsel“.

= Assentje spelen.

De „onwettige“, „schandelijke“, „verfoelijke“ wijze van procesvoering, te Assen in praktijk gebracht, heeft navolging gevonden.

En wel bij de Redactie van „Woord en Geest“.

Een harer leden, Ds Brussaard, had door zijn verklaring op de classis Haarlem „ernstige redenen tot nadenken“ gegeven.

En ofschoon hij waarschijnlijk tevoren niet door eenig „onderteekeningsformulier“ ten opzichte van dat weekblad gebonden was, had hij zich toch te verantwoorden.

Hij deed dit in een lang artikel.

Maar het werd niet geplaatst vóór men wist of hij bereid was een „verklaring“ af te leggen, welke de Redactie bevredigde.

Nu ging het met Ds Brussaard als op de Synode, zijn stukken kwamen niet op tijd.

Hij werd in „comité-generaal“ gehoord.

Men stelde een verklaring voor hem op. Men had uit zijn artikel het een en ander uitgelicht en het tot een verklaring opgesmolten.

Hij had slechts te „teekenen“.

Hij moest zich „conformeeren“ aan de Redactioneële denkbeelden.

Dan was alles in orde.

In dezen gang van zaken heeft de historie weer haar kostelijke ironie laten tintelen.

De overeenkomst met wat te Assen is geschied is bepaald treffend.

De Synode werd als het ware gekopieerd.

Hier werd Assentje gespeeld.

Gespeeld!

Want natuurlijk is het gezag van een Redactie niet te vergelijken met het gezag van een Synode.

Het tragisch-komische schuilt niet hierin, dat een Redactie als voorwaarde stelt, dat er onder haar leden homogeniteit zal bestaan.

Zulk een homogeniteit is zelfs onmisbaar.

Maar dit maakt het tragisch-komische uit, dat zij voor de homogeniteit waakt op gelijke wijze als Assen gedaan heeft.

En vooral: dat zij nog altijd moord en brand schreeuwt, omdat Assen de wacht heeft betrokken bij de homogeniteit tusschen de belijders van de Gereformeerde Kerken.

En nog het meest: dat zij, wat Assen veroordeeld heeft, tot sabbatheeth van homogeniteit stelt voor haar leden.

= Eenzijdige verklaring.

In het schismatische kamp waren de gevoelens over Ds Brussaard verdeeld.

Sommigen waren van oordeel, dat hij op de vergadering der Classis Haarlem aan Assen „het volle pond“ had gegeven, anderen, dat hij „nog steeds“ op het schismatische standpunt stond.

Het artikel, dat Ds Brussaard „Woord en Geest“ toezond, liet hen even wijs.

De „commissie-vergadering“ gaf ook al niet meer licht.

Ds Brussaard weigerde een „gemeenschappelijke, redactioneële verklaring“ mede te onderteekenen.

Wat nu?

Toen hebben de schismatische heeren de onderlinge verdeeldheid bezworen door zelf een verklaring af te leggen van wat Ds Brussaard geloof.

Zwijgt Ds Brussaard daarop, dan is dit een bewijs, dat hij de verklaring van wat hij gelooft, door anderen opgesteld, aanvaardt.

Men legt dus een verklaring af in zijn plaats.

Tenzij hij ontkent — neen, dat is nog niet genoeg — tenzij hij pertinent ontkent, dat dit zijn gevoelen is, blijft het alzoo vastgesteld.

Deze merkwaardige verklaring luidt:

Liever dan zich te verdiepen in de vraag, hoe deze uitslatingen van ds B. te vereenigen zijn met zijn verklaring ter classisale vergadering van Haarlem en onderscheiden andere beschouwingen en uitspraken in zijn in dit blad opgenomen artikel, wil de redactie — mede in het licht van ds B.'s mondelinge uitslatingen ter redactie-vergadering van 20 Dec. j.l., die het bevestigen — tot tijd en wijle ds B. zelf dit pertinent ontkent, er uit concludeeren, dat ds B., trots zijn betreuwenswaardige houding en verklaring op de December-vergadering der Classis Haarlem, principieel nog staat op het standpunt van ons blad.

Stel, dat Assen zoo eens te werk ware gegaan!

Dat de Synode eens in dezer voege een verklaring had opgesteld:

„Hoewel betreurende de bedenkelijke uitslatingen, welke zoowel de „preekcoupure“ en de geschriften van Dr G. als ook zijn mondelinge verantwoording bevatten, concludeert de Synode, dat Dr G. ten eenenmale de mogelijkheid van een andere opvatting omtrent de vier bekende bijzonderheden uit Gen. 2 en 3 dan de zintuiglijk-waarneembare verwerpt en de toelaatbaarheid van zulk een andere opvatting in onze kerken ten volle wraakt... tot tijd en wijle Dr G. zelf dit pertinent ontkent.“

Is er nu van schismatische zijde reeds een storm losgebroken, dan zou er een orkaan zijn opgestoken.

Hoe zou de Synode het hebben moeten ontgelden!

Op z'n minst zou zij hebben moeten hooren, dat zij Dr G. voor den mal hield.

Maar wat doet de Redactie dan nu met Ds Brussaard?

Er is al heel wat geschreven over een eenzijdige verklaring, welke enkelen predikanten is voorgelgd.

Doeh hoe te denken over deze eenzijdige verklaring, welke Ds Brussaard wordt opgelegd?

HEPP.

GEESTELIJKE ADVIEZEN.

Het „krijgen“ van teksten.

II.

Aan het slot van wat ik in ons vorig nummer schreef over de gewoonte, om te spreken van „het krijgen van een tekst“, als men bedoelt te zeggen, dat, in een bepaald geval Gods Geest ons kennelijk een of ander Schriftwoord, dat we juist toen noodig hadden, te binnen bracht en geloovig deed aangrijpen, beloofde ik nog op eenige gevaren te wijzen, die dit spraakgebruik meebrengt.

Ik noemde er reeds enkele.

Ik sprak reeds van de valsche voorstelling, die men zodoende licht ingang doet vinden, bij anderen en allengs ook bij zichzelf, dat het Woord Gods, zooals het in de Heilige Schrift vóór ons ligt, eerst voor ons persoonlijk gaat gelden, als het op een zeer ongewone, onmiddellijke wijze tot ons kwam; van het gevaar, dat men de toepassende, de vertroostende en verzekerende werking des Geestes beperkt tot dít rechtstreeks als uit den hemel ontvangen van een Schriftwoord; en dat men langs dezen weg ongemerkt de deur openzet voor de geestdrijverij, die van niets wil weten dan van het z.g. inwendige licht.

Eer ik op nog andere gevaren, die hier dreigen, de aandacht vestig, moet ik, om het hoog belang der zaak, van deze drie nog iets zeggen.

Want ik ben er niet gerust op, dat we hier niet te doen hebben met vossen, en geen kleine, die hier en daar onder ons den wijngaard des Heeren met groote schade bedreigen.

Wat het eerste aangaat — men bedenke toch, hoe deze voorstelling de majesteit van het Woord onzes Gods aanrandt, en de Schrift, gelijk we haar lezen in ons huis en hooren verkondigen in de samenkomst der Gemeente feitelijk als genademiddel uitschakelt.

Inplaats van de levende Stem onzes Gods, die met een „waar zijt gij?“ ons zoekt om te bestraffen of te troosten, om neer te werpen of op te richten, en al naar we ons onderwerpen of tegen haar in verzet staan, om te worden een reuke des levens ten leven of een reuke des doods ten doods; in plaats van een steen des aanstoots waarover we struikelen ten verderve of een rotssteen des behouds waaraan we ons oprichten, in plaats van een vuur dat verzengt en verteert of een vlam, die reinigt en heiligt — wordt de Schrift dan een dood boek, dat ons niets te zeggen heeft, een ziellooze letter, een klank in het ijle.

En zoo weinig als zij ons te zeggen heeft — zóó weinig achten wij het van onze roeping op haar in te gaan.

Werktuigelijk lezen we haar.

Als iets dat ons niet aangaat laten we haar prediking in de kerk óver ons heengaan.

Zij is immers niet voor óns, en wij hebben immers met háár niet van doen, zoolang we haar niet „krijgen“. En daarom... De teekening is wat grof.

Zóó redeneeren zullen er wel niet velen.

En godvruchtigen, die in eenvoudigheid des harten gaarne spreken van teksten die ze „kregen“, bedoeken allerminst dergelijke overlegging te waken en te voeden. Maar ik ben overtuigd, dat velen de H. Schrift lezen en de prediking aanhooren in een zielrethouding, die in zulke overleggingen haar achtergrond heeft, en dat het altoos weer hooren van „teksten-krijgen“ daar niet onschuldig aan is.

Wat het tweede betreft: dat men door dat spreken van teksten-krijgen, de voorstelling kan wekken, alsof het toepassende werk des Geestes beperkt ware tot dít rechtstreeks, als uit den hemel ontvangen van een of andere verzekering of belofte — ik weet, al weer, zeer wel, dat oprechte vromen er dit nooit mee zullen bedoelen.

Maar het is weer dat woordje „krijgen“, dat

hier tegen hun bedoeling, bij min-kundigen zoo licht misverstand wekt.

De ervaring is er om het te bewijzen.

Duizenden opricht-bekommerde zielen hebben jarenlang de vertroostende beloften en verzekeringen Gods in het Evangelie afgewezen, onder den ban van den waan, dat het roof in het heilige zou zijn, zoo ze zich een belofte toesigenden, die hun niet, liefst buiten het lezen of hooren van het Woord om, als een licht uit den hemel in de ziel gevallen was, om op éénmaal alle duister te verdrijven.

En er zijn in ons vaderland nog altoos geheele kringen, waarin zulk krijgen van een tekst als keursteen geldt voor echte of ingebeelde verzekering.

Men is er gewoon aan wie „tot ruimte kwam“ aanstonds de vraag te stellen, met welken tekst hij „verzekerd“ werd.

Zoo hij het antwoord schuldig blijft, hoort hij zich aanstonds waarschuwen voor „geroofd goed“.

Is hij in staat een bepaalde belofte te noemen, waarin zijn ziel vertroosting vond, dan worden de wijze waarop en de omstandigheden waaronder hij haar kreeg, aan scherpe kritiek onderworpen, en de maatstaf, die daarbij aangelegd wordt, is dan vooral het ongewone.

Zoo versperren menselijke willekeur en dwaasheid dorstende zielen den weg tot de bron der vertroosting, die de Vader aller barmhartigheid in Zijn Woord zoo vol en rijk voor hen vloeien deed.

Laat ons toezien, dat we door een licht misleidend spraakgebruik aan zoo schrikkelijk bedrijf niet mede schuldig worden.

En wat nu in de derde plaats aangaat, dat het spreken van teksten krijgen kan leiden tot geestdrijverij en een zweren bij het inwendige licht — het is niet moeilijk in te zien, hoe dit bedenkelijke spraakgebruik ook in dít opzicht gevolgen hebben kan, die het niet bedoelt.

Zeker, het zet de Schrift in zóóver niet op zij, dat het in het eischen van een tekst nog altoos aan de Schrift blijft binden.

Zelfs schijnt het de Schrift daarmee buitengewoon hoog in eere te houden.

En toch dingt ze op haar waarde en eere niet weinig af.

Welbeschouwd ontzegt ze haar, gelijk ik reeds zeide, de eere van genademiddel te zijn, of als het haar die eere nog gunt, dan gunt het haar die toch slechts, niet zooals de vóór ons ligt, in haar organisch geheel, maar, voorzover één of ander, op zichzelf stand woord uit haar inhoud, middel is om de ziel te bewerken.

En eigenlijk wordt zulk een woord daarbij nog niet eens tot haar inhoud gerekend.

Want zijn waarde en zijn gezag dankt het, bij deze beschouwing niet hieraan, dat het deel van het geschreven Woord Gods is, maar dat het als het ware rechtstreeks uit den hemel kwam.

Alle verband met het geschreven woord, doordat men het b.v. in de Schrift las of uit de Schrift in zijn geheugen opnam, maakt op dít standpunt, streng doorgevoerd, zijn gezag reeds bedenkelijk.

Aan het begin en bij het vervolg van den weg telt de Schrift niet mee.

Bij den genadearbeid des Geestes in de ziel deed ze geenerlei dienst.

Daar stond ze buiten.

En al haar beteekenis komt ten slotte hier op neer, dat ze van achter, in de overeenstemming van het „gekregen“ woord met een of anderen tekst, dienst doet om de uitkomst te verifiëren.

Over nog andere gevaren, die hier dreigen, D.V. in een volgend nummer.

V.

F.

LITERATUUR EN KUNST.

Over het leven en de arbeid van L. Penning.

II. Tot man geworden.

Een door Penning veel-gebruikt woord, dat den lezers van zijn verhalen (vooral de Transvaalsche) zeer bekend klinken zal, is het woord „snaaksch“, dat dan de vereeniging is van begrippen als koddig, handig, pienter, sympathiek ook, en dat zijn verpersoonlijking vindt in de bij de jeugd zoo populaire figuur van Blikoortje.

Met dat woord „snaaksch“ nu zou ik willen aangeven den toon, in welken Penning van zijn winkelierstijd vertelt, die, naar we in het vorige artikel zagen, op zijn 16e levensjaar begon. De beschrijving daarvan, zooals Penning die gegeven heeft in een serie feuilletons, is een typische proeve van zijn verteltrant en kenmerkt zich door dat „snaaksche“.

Reeds de inzet van het verhaal heeft dat karakter. De jonge winkelier begon zijn carrière vol goeden moed. Maar aanstonds werd het hem duidelijk, dat een flinke dosis moed ook noodig zou zijn. Want de eerste klant, die hem 's morgens om 4 uur zijn bed uitrammelde om een half ons kaas te koopen (een kort-aangebonden arbeidersvrouw, die haast had) snibde hem tegen, toen hij, half slaperig nog, achter zijn toonbank verscheen: „Zoo kan 't niks worden; jij moet vroeger opstaan“. En die eerste klant bediende hij zoo royaal, gedachtig aan het publiek-winnende principe van